

Oslo kommune
Helseetaten

Samlerapport

Tilsynskampanje med renhold og vedlikehold, samt forebygging av krenkende adferd i sanitæranlegg i skoler

Miljørettet helsevern
Rapport 2 - 2015

Forord

Oslo kommune har siden 2012 hatt årlige tilsynskampanjer med virksomheter som faller inn under Folkehelselovens kapittel 3 om miljørettet helsevern.

Oppstarten av tilsynskampanjen startet med et behov for å utnytte kompetansen innenfor miljørettet helsevern i kommunen bedre, øke antall tilsyn og samordne tilsynene bedre.

I denne tilsynskampanjen har miljørettet helsevern i bydelene ført tilsyn med sanitære anlegg i skoler etter forskrift om miljørettet helsevern i barnehager og skoler m.v.

Sanitære anlegg skal ha hygienisk tilfredsstillende utforming, kapasitet og standard, og omfatter toaletter, vasker, dusjer, garderober, drikkevannsfonter m.v. De sanitære forhold må være tilpasset de aktuelle aldersgruppenes behov og det enkelte roms funksjoner. I sanitæranlegg er det spesielt viktig med et grundig renhold med hensyn til smittevern og god ventilasjon for å fjerne lukt og fuktighet som kan føre til vekst av mikroorganismer. Det er også sett på fysiske og holdningsskapende tiltak for å forebygge krenkende adferd i forbindelse med bruk av skolenes dusj- og toalettanlegg.

Tilsynstemaet er i tråd med strategier og tiltak i Folkehelseplanen 2013 - 2016 for Oslo:

Strategi 4, punkt 2:

Alle arenaer der barn og unge oppholder seg er tilrettelagt for utvikling, helse og trivsel

Tiltak 1:

Barnehager, skoler og aktivitetsskoler i Oslo skal fremme helse og trivsel

Tiltak 3:

Godt inneklima, utemiljø, bomiljø og trygge omgivelser skal vektlegges i kommunens planlegging

Bidragsyttere

Følgende bydeler har deltatt:

Bydel Frogner, Bydel Gamle Oslo, Bydel Grünerløkka, Bydel St. Hanshaugen, Bydel Nordre Aker og Bydel Søndre Nordstrand.

Oslo, 27.11.2015

Runar Nygård
direktør

Sammendrag

Oslo kommune har gjennom 2014 gjennomført en tilsynskampanje med renhold og vedlikehold, samt forebygging av krenkende adferd i sanitæranlegg i skoler.

Hensikten med tilsynet var å se om skolene på en systematisk måte etterlever *forskrift om miljørettet helsevern i barnehager og skoler m.v.* Revisjonen omfatter internkontrollsystemets innhold med vekt på organisasjon og ansvar, kartlegging og avviksbehandling knyttet til sanitæranlegg.

Det er utarbeidet rapporter etter systemrevisjon ved 12 skoler i 6 bydeler i Oslo. Det ble til sammen avdekket 21 avvik og 18 anmerkninger innenfor de områder revisjonene omfattet.

Revisjonstema:

- Har sanitære anlegg hygienisk tilfredsstillende utforming, kapasitet og standard?
- Hvordan sikrer skolen at sanitære anlegg har tilfredsstillende vedlikehold og forsvarlig renhold?
- Hvordan sikrer skolen at krenkende adferd i forbindelse med bruk av skolens dusj- og toalettanlegg forebygges?
- Foreligger det et avvikssystem som omfatter disse temaene?

Funn

Det relativt lave antallet tilsyn i kampanjen gjør grunnlaget for å sammenfatte funn og generelle problemstillinger noe svakt.

Det synes imidlertid å være grunnlag for å peke på manglende internkontroll fra skolenes side overfor idrettsanlegg som benyttes av skolene, men som eies og driftes av Bymiljøetaten.

Ved flere skoler er renholdsplaner ikke lokalt tilpasset, oppdatert og/eller forankret i skolens ledelse.

Det kan synes å være en svakhet at risikovurdering og sanitære anlegg som risikoområde ikke er nærmere beskrevet i den overordnede internkontrolldokumentasjonen når det gjelder forebygging av krenkende adferd.

Oppfølging

Skolene er ansvarlig for å følge opp avvik og anmerkninger som påpekes i tilsynsrapportene. Bydelene fører tilsyn med at dette gjøres. Ved at denne rapporten som oppsummerer tilsynskampanjen gjøres tilgjengelig for alle skoler i Oslo, kan tilsynskampanjen ha nytteverdi også for skoler som ikke har fått tilsynsbesøk.

Helseetaten oppsummerer herunder funn fra tilsynene i bydelene og gir en vurdering av situasjonen på bakgrunn av oppsummeringen.

Tilsynsrapportene kan fås ved henvendelse til de bydelene som har deltatt i kampanjen.

Innhold

Forord.....	2
Sammendrag.....	3
Funn.....	3
Oppfølging	3
Innhold.....	4
Bakgrunn	5
Formål med tilsynskampanjer	5
Tilsyn med skoler	5
Manglende godkjenning	5
Tema for tilsynet	5
Standard på sanitæranlegg	6
Elevundersøkelsen om temaet	6
Funn og vurderinger.....	7
Har sanitære anlegg hygienisk tilfredsstillende utforming, kapasitet og standard?	7
Har skolen et fungerende avvikssystem som sikrer at avvik vedrørende sanitære forhold avdekkes og avviksbehandles?	7
Har sanitære anlegg tilfredsstillende vedlikehold og forsvarlig renhold?	8
Er det etablert tilstrekkelig tiltak for å forebygge krenkende adferd i forbindelse med bruk av skolens dusj- og toalettanlegg?	9
Regelverk og myndighet.....	10
Forskrift om miljørettet helsevern i barnehager og skoler m.v.	10
Opplæringsloven kap. 9A.....	10
Forskrift om systematisk helse-, miljø- og sikkerhetsarbeid i virksomheter (internkontrollforskriften)	11
Gjennomføring	11
Ansvarsfordeling mellom HEL og bydeler	11
Bydelene prioriterer	11
Tilsynene gjennomføres som systemrevisjon	11
Spørreskjema til elevrådet.....	12
Felles maler	12
Oppfølging etter tilsyn	12
Informasjon om kampanjen.....	12
Nytteverdi for skoler som ikke har hatt tilsynsbesøk	12
Relevante dokumenter til forberedelser av tilsynet	12
Systemrevisjon metode	13
Skoler som har hatt tilsyn	14

Bakgrunn

Formål med tilsynskampanjer

Med tilsynskampanjer gjennomføres flere koordinerte tilsyn om samme tema innenfor en begrenset tidsperiode. Med det oppnås samlet sett en mer helhetlig vurdering av kvaliteten på områdene som revideres og det bidrar til at også virksomheter som ikke har vært omfattet av tilsyn får nytteverdi av kampanjen.

Tilsynskampanjer bidrar dessuten til mer enhetlig praksis bydelene imellom og bedre kvalitet på tilsynene innenfor miljørettet helsevern.

Tilsyn med skoler

Kvaliteten på arbeidsmiljø i skoler har stor allmenn interesse, det berører alle barn og unge, og de har begrenset påvirkningsmulighet på eget skolemiljø.

I Oslo er det 184 private og offentlige skoler som omfattes av forskrift om miljørettet helsevern i barnehager og skoler m.v. 121 skoler (65%) er godkjent etter forskriften.

Forskriften fungerer sammen med opplæringsloven kapittel 9a som barnas arbeidsmiljølov, og godkjenningsordningen er et sentralt virkemiddel for å sikre barns arbeidsmiljø.

Manglende godkjenning

Formålet med godkjenningsordningen er den samme som for forskriften for øvrig, det vil si å bidra til at miljøet i skoler og barnehager fremmer helse, trivsel, gode sosiale og miljømessige forhold og forebygger sykdom og skade.

At en virksomhet ikke får godkjenning betyr ikke nødvendigvis at virksomheten ikke kan drives videre, men manglende godkjenning vil innebære at virksomheten får nærmere oppfølging fra den kommunale tilsynsmyndigheten for miljørettet helsevern, for eksempel gjennom vedtak om retting etter § 14.

Tema for tilsynet

Barn og unge tilbringer mye av dagen i skolen over mange år og den er obligatorisk. Et godt fysisk og psykososialt skolemiljø er en forutsetning for en god hverdag og skaper vilkår for en positiv utvikling. Skoler er derfor høyt prioritert med tilsyn innen miljørettet helsevern. Det er fortrinnsvis ungdomsskoler som har blitt prioritert for dette tilsynet.

Valg av tema er blant annet begrunnet i en risikovurdering av de miljøfaktorer forskriften omfatter. Risikovurderingen er utarbeidet av miljørettet helsevern nettverket i Oslo kommune som grunnlag for tilsynsplanlegging. Stikkordene sanitæranlegg, renhold og psykososiale forhold er alle kategorisert med høy prioritet sammenlignet med andre miljøfaktorer i skoler.

Risikovurdering av tilsynsobjekter			
Bransjer/ uønsket tilstand eller hendelse	Sannsynlighet	Konsekvens	Risiko
Grunnskoler/SFO			
Psykososiale forhold	2	3	6
Uhygieniske sanitære forhold, økt smitte	3	2	6

Risikoen er produktet av sannsynlighet og konsekvens, som er vurdert på en skala fra 1-3. Risikoklasse rød (6-9) tilsier tilsynshyppighet på hvert 3.-4 år

Standard på sanitæranlegg

Standarden på sanitæranleggene, toalettene, håndvasken med varmt og kaldt vann, eventuelt dusjanleggene, er sammen med renhold av betydning for elevenes trivsel. Sanitærfasilitetene må ikke være grunn til at elever unngår å gå på do eller velger ikke å ha gym for å slippe å dusje etterpå. Standard og utforming har dessuten betydning for trygghet og for å forebygge krenkende adferd.

Det forebyggende arbeidet handler om å redusere og avverge risikoen for krenkelser, mobbing, trakassering og diskriminering.

Elevundersøkelsen om temaet

Elevundersøkelsen er en av Utdanningsdirektoratets nettbaserte brukerundersøkelser. Den har til hensikt å gi elevene muligheten til å si hva de mener om forhold som er viktige for at de skal lære og trives på skolen. Funnene om krenkelser i Elevundersøkelsen 2013 og 2014 for hele landet kan oppsummeres med følgende generelle konklusjoner:

1. Det er mest verbale krenkelser og utestenging (indirekte krenkelser).
2. Det er en klar økning av krenkelser på 9. og 10. trinn.
3. Det er til dels klare kjønnsforskjeller i type krenkelser.
4. Det er mest medelever som krenker, og krenkelsene foregår mest ute.
5. Skolen er uvitende om mye av dette.
6. Mange opplever at de ikke får hjelp fra skolen
7. Resultatene fra Elevundersøkelsen 2014 er svært lik resultatene fra 2013, foruten at det er en klar reduksjon av krenkelser fra 2013 til 2014.

Kilde: Wendelborg 2014 og Wendelborg 2015 (NTNU Samfunnsforskning)

Resultatene fra Elevundersøkelsen 2014 viser at toalettet og garderoben/dusjen også er utsatte arenaer for krenkelser og mobbing, se tabell under *(tallene viser prosentandel, men det har vært mulig å svare flere alternativer)*.

	Noen gjorde narr av eller ertet meg slik at jeg ble lei meg	Jeg ble holdt utenfor	Noen spredte løgner om meg	Noen truet meg	Noen slo, dyttet, sparket eller holdt meg fast så jeg ble redd	Noen kommenterte utseendet mitt negativt på en måte jeg ikke likte
I klasserommet	38,4	34,4	23,7	27,5	25,5	39,1
På gangen	30,7	28,2	25,5	27,7	32,5	36,7
På do	5,8	5,5	6,0	10,4	10,1	5,7
I garderoben/dusjen	9,5	8,3	8,1	11,7	11,1	12,2
Ute	51,7	55,9	43,7	47,3	57,7	46,4
På internett/mobilen	11,9	10,3	25,1	16,1	-	14,8
Andre steder	20,8	24,5	38,8	25,3	22,8	27,0

Kilde: Wendelborg 2015 (NTNU Samfunnsforskning)

Funn og vurderinger

Dette kapittelet oppsummerer de funn som er beskrevet i bydelenes tilsynsrapporter til skolene. Funnene refererer til de skolene som har vært omfattet av tilsynsbesøk under tilsynskampanjen. Kapittelet er delt inn i fire kategorier av funn, og det gis en generell vurdering av hovedutfordringer innenfor hver kategori.

Har sanitære anlegg hygienisk tilfredsstillende utforming, kapasitet og standard?

Forskrift om miljørettet helsevern i barnehager og skoler m.v.

§ 23. Sanitære forhold

*Virksomheten skal ha et tilstrekkelig antall tilgjengelige toaletter og vasker.
Sanitære anlegg skal ha hygienisk tilfredsstillende utforming, kapasitet og standard.*

Funn

Ved enkelt skoler rapporteres det om kapasitetsutfordringer ved garderober, toaletter eller dusjer. Noen har eldre sanitæranlegg med behov og planer for oppgradering da de ikke er hensiktsmessig skjermet i forhold til å forebygge krenkende adferd, det er lite innbydende og/eller vanskelig å holde hygienisk rent.

Forventninger og vurderinger:

De fleste skolene har tilfredsstillende utforming, kapasitet og standard på sine sanitæranlegg.

I tilfeller der det er besluttet å rehabilitere de sanitære anleggene, er det fortsatt viktig å ha fokus på midlertidige avbøtende tiltak og tiltak som på annen måte bidrar positivt til trivselen.

Har skolen et fungerende avvikssystem som sikrer at avvik vedrørende sanitære forhold avdekkes og avviksbehandles?

Forskrift om miljørettet helsevern i barnehager og skoler m.v.

§ 4. Ansvar. Internkontroll

*Leder av virksomheten har ansvar for å påse at bestemmelsene i eller i medhold av denne forskrift overholdes, og skal rette seg etter de pålegg som kommunen til enhver tid gir.
Virksomhetens eier skal påse at det er etablert et internkontrollsystem.*

Funn

4 av 12 skoler har ikke tilfredsstillende avviksbehandling. Avvikene bygger bl.a. på at hendelser ikke blir rapportert, avvikshåndteringen blir ikke skriftlig dokumentert og at personalet ikke er kjent med rutinene.

Mange skoler benytter seg av og er leietaker av kommunens idrettsanlegg som forvaltes av Bymiljøetaten. Disse skolene har mangelfull oversikt og internkontroll med idrettsanleggenes sanitære anlegg som de benytter seg av. Det er etablert systemer som ivaretar oversikt og internkontroll mellom skole og kommunal eiendomsforvalter for skolebygg.

Forventninger og vurderinger:

Avvikshåndtering

Internkontroll er systematiske tiltak som skal sikre at virksomhetens aktiviteter planlegges, organiseres, utføres og vedlikeholdes i samsvar med til enhver tids gjeldende krav. Avvikshåndtering er en sentral del av et internkontrollsystem

Avvikshåndteringen skal være skriftlig. For å kunne jobbe systematisk med avviksbehandling og ha full oversikt, må avvikene registreres skriftlig og videre oppfølging må dokumenteres skriftlig. Det vil gi skolene mulighet til å være i forkant av uønskede hendelser ved at tiltak blir iverksatt på bakgrunn av avviksbehandlingen og viktige erfaringer blir innarbeidet hos personalet og i skolens rutiner.

Undervisningsbygg har videreutviklet sitt avviks-/internkontrollsystem (Orra Brann) for bygningsmessige forhold til også å kunne være skolens avviks-/internkontrollsystem. På denne måten kan den avviksbehandling, internkontroll og dokumentbehandling som er nødvendig etter forskrift om miljørettet helsevern i barnehager og skoler m.v. samles i ett system. Helseetaten ser det som en stor fordel at skolene med dette kan forholde seg til ett system i sitt internkontrollarbeid. Systemet tilbys også til private skoler.

Det er ikke etablert tilsvarende system som sikrer avviksbehandling og internkontroll der skolene er leietaker av idrettsanlegg, som eies og driftes av Bymiljøetaten.

Har sanitære anlegg tilfredsstillende vedlikehold og forsvarlig renhold?

Forskrift om miljørettet helsevern i barnehager og skoler m.v.

§ 13. Rengjøring og vedlikehold

De deler av virksomhetens innendørs arealer som er i daglig bruk, skal ha forsvarlig renhold etter hygienisk tilfredsstillende metoder.

Hovedrengjøring skal gjennomføres årlig i innendørs arealer.

Uteområdet og tekniske anlegg skal vedlikeholdes og rengjøres etter behov.

Funn

7 av 12 skoler har mangler knyttet til renhold og vedlikehold i sanitære anlegg. Skoler som benytter seg av og er leietaker av kommunens idrettsanlegg har mangelfull innflytelse og kontroll med renhold og vedlikehold i idrettsanleggenes sanitære anlegg. Renholdsplaner er ikke tilpasset skolens bruk og det er generelt avdekket en større andel mangler ved renhold og vedlikehold i sanitæranlegg i tilknytning til idrettsanlegg enn i skolelokaler for øvrig.

Flere av skolene har ikke oppdatert renholdsplan eller plan samsvarer ikke med praksis. Det rapporteres også om manglende rutiner knyttet til opplæring av renholdere ved flere skoler.

Forventninger og vurderinger:

Renhold er summen av de oppgavene som må utføres for å holde et område rent. Det innebærer at plan for renhold og lettere vedlikehold må ses i sammenheng og må tilpasses bruken av lokalene.

Skriftlige renholdsplaner bør utarbeides i samarbeid mellom skolen, skolens renholdsansvarlig og ansvarlig for vedlikehold. Tilsynet har vist at utarbeidelse og revisjon av renholdsplaner for flere skoler ikke involverer disse rollene. Særlig gjelder dette for sanitære anlegg til idrettsanlegg som skolene er brukere av. Disse lokalene er også å betrakte som en del av skolen i skolens brukstid. Rektor anses ansvarlig, etter forskriften om miljørettet helsevern i barnehager og skoler m.v., for at alle innendørs arealer som skolen benytter seg av har forsvarlig renhold og vedlikehold.

Renholdsplanen skal være oppdatert og inneholde rutiner knyttet til opplæring og kompetanse av renholdspersonalet.

Renholdsveileder for skolene i Oslo, som er utarbeidet av Utdanningsetaten, bør gjøres bedre kjent og legges til grunn i lokale renholdsplaner.

Er det etablert tilstrekkelig tiltak for å forebygge krenkende adferd i forbindelse med bruk av skolens dusj- og toalettanlegg?

Forskrift om miljørettet helsevern i barnehager og skoler m.v.

§ 12 Psykososiale forhold

Virksomheten skal fremme trivsel og gode psykososiale forhold.

Funn

Ved 5 av skolene som har vært omfattet av tilsynet er det rapportert om forbedringspotensial hva gjelder å forebygge krenkende adferd i sanitæranleggene. Forebyggende tiltak omfatter ikke sanitære anlegg og det er ikke basert på en risikovurdering. Utforming ved enkelte sanitære anlegg er ikke egnet til å forebygge krenkende adferd, som ved utilstrekkelig skjerming. Det rapporteres i liten grad om episoder der skolens dusj- og toalettanlegg har vært arena for krenkende adferd.

Forventninger og vurderinger:

For å kunne forebygge krenkelser, mobbing, trakassering og diskriminering må skoleledelsen forutse situasjoner som er risikable for at negative hendelser skal oppstå, og sette inn tiltak i forkant. For å kunne gjøre dette på en god måte er det avgjørende at skolen har kjennskap til elevmiljøet og situasjonene hvor det er risiko for at negativ atferd skal oppstå. Her må skolen veksle mellom å håndtere de konkrete tilfellene som oppstår, og å utvikle langsiktige strategier. Det vil si at de faktiske hendelsene fra elevmiljøet tas med i den langsiktige forebyggende planleggingen. (kilde NOU)

Utdanningsetaten har etablert internkontroll som skal sikre at skolene skal kunne dokumentere at de jobber systematisk med det forebyggende arbeidet, dvs. har planer for å forebygge, håndtere og evaluere krenkende adferd.

Det kan imidlertid synes å være en svakhet at risikovurdering og sanitære anlegg som risikoområde ikke er nærmere beskrevet i den overordnede internkontrolldokumentasjonen.

At flere av skolene ikke har gjennomført risikovurdering med hensyn til psykososiale forhold/ krenkende adferd i dusj- og toalettanlegg gjør kanskje at det ikke i samme grad etableres tiltak for å forebygge og avdekke krenkende adferd her.

Regelverk og myndighet

Forskrift om miljørettet helsevern i barnehager og skoler m.v.

Forskrift om miljørettet helsevern i barnehager og skoler m.v. skal bidra til at miljøet i bl.a. skoler fremmer helse, trivsel, gode sosiale og miljømessige forhold samt forebygger sykdom og skade. Skolene skal gjennom sin internkontroll påse at bestemmelsene i eller i medhold av denne forskrift overholdes.

Helsedirektoratet utga i 2014 to nye veiledere: Miljø og helse i barnehagen og Miljø og helse i skolen. Veilederne angir forutsetninger for god praksis og skal bidra til økt kunnskap om etterlevelse av krav i folkehelseloven, opplæringsloven og barnehageloven som kan gi alle barn et godt barnehage- og skolemiljø.

Etter Folkehelseloven § 9 og forskrift om miljørettet helsevern i barnehager og skoler § 25 har kommunestyret ansvaret for å føre tilsyn med skolemiljøet. I Oslo kommune er tilsynsmyndigheten etter forskrift om miljørettet helsevern i barnehager og skoler m.v. delegert til bydelene. Bydelene er også godkjenningsmyndighet etter forskriften.

Opplæringsloven kap. 9A

(Veileder til opplæringsloven kapittel 9a - elevenes skolemiljø)

Opplæringsloven § 9a–1 sier at "alle elever i grunnskolar og vidaregåande skolar har rett til eit godt fysisk og psykososialt miljø som fremjar helse, trivsel og læring." At elevene har en rett innebærer at skoleeierens økonomi ikke er relevant for hvorvidt retten skal oppfylles eller ikke. Retten gjelder både det fysiske og det psykososiale miljøet.

Det er viktig å merke seg at det ikke bare er helsen som skolemiljøet skal fremme, men også trivselen og læringen. Dersom forhold i skolemiljøet skaper mistrivsel eller forringer læringen, er ikke dette i samsvar med loven.

Etter opplæringsloven § 14–1 andre ledd fører departementet tilsyn med "verksemder etter denne lova". Denne oppgaven er delegert til fylkesmannen.

Forskrift om systematisk helse-, miljø- og sikkerhetsarbeid i virksomheter (internkontrollforskriften)

Det vises også til Arbeids- og administrasjonsdepartementets forskrift 6. desember 1996 nr. 1127 om systematisk helse-, miljø- og sikkerhetsarbeid i virksomheter (internkontrollforskriften). Denne forskriften gir en mer utførlig beskrivelse av hva internkontroll er, og vil slik sett ha indirekte betydning for den rettslige forståelsen av forskrift om miljørettet helsevern i barnehager og skoler m.v. § 4 og opplæringsloven § 9a–4.

Gjennomføring

Ansvarsfordeling mellom Helseetaten og bydeler

I Oslo kommune er tilsynsmyndigheten etter forskrift om miljørettet helsevern i barnehager og skoler m.v. delegert til bydelene. Bydelene er også godkjenningsmyndighet etter forskriften. Det er bydelene som gjennomfører tilsyn med skolene. Det vil si at de velger ut virksomhetene som skal få tilsyn, varsler og gjennomfører tilsyn og bydelene utarbeider og følger opp tilsynsrapportene.

Helseetaten koordinerer tilsynskampanjene og utarbeider tilsynsmateriell og gjennomføringsplan for tilsynet. Tilsynsmaterialet gjøres tilgjengelig på en nettbasert verktøykasse på intranett, som også linker til aktuelle veiledere, rapporter og relevant litteratur.

Bydelene får en formell invitasjon til å delta i tilsynskampanjen, og det avholdes en opplærings-/informasjonsdag i forkant.

Bydelene prioriterer

Bydelene prioriterer selv hvor mye ressurser som avsettes og hvilke virksomheter som skal få tilsyn. Kriteriene som blir lagt til grunn for utvelgelsen varierer. Eksisterende tilsynsplan, godkjenningsstatus, risiko i forhold til hvilke tema revisjonen omfatter m.m. blir lagt til grunn for utvelgelsen.

Tilsynene gjennomføres som systemrevisjon

Systemrevisjon blir lagt til grunn som metode for planlegging og gjennomføring av hvert enkelt tilsyn med utgangspunkt i prosedyre for systemrevisjon.

Gjennomføringen av tilsynene innebærer bl.a. å sende ut tilsynsvarsel, innhente og granske dokumentasjon, åpningsmøte på tilsynsdagen, intervjuer med rektor og/eller HMS ansvarlig, renholdsleder og vaktmester og en lærer (gymlærer). Verifikasjoner av sanitære anlegg og sluttmøte med oppsummering av funn.

Spørreskjema til elevrådet

Sammen med tilsynsvarselet ble det også sendt med spørreskjema til elevrådene vedrørende skolens sanitæranlegg og opplevelser av krenkende adferd. Svarene ble innhentet før tilsyn og benyttet som bakgrunnsmateriale inn i selve tilsynet med den enkelte skole. Svarene beskrives ikke nærmere i denne rapporten.

Videre utarbeides det tilsynsrapporter etter hvert tilsyn som sendes til skolen. Rapportene publiseres på kommunens nettsider.

Felles maler

Det blir utarbeidet felles maler for tilsynsvarsel, intervjuguide og tilsynsrapport. Det blir også utarbeidet et oppsummeringsskjema for hvert tilsyn til Helseetaten. På skjemaet er det formulert konkrete spørsmål i forhold til de temaer som revisjonen omfatter, som er oppsummert i denne rapporten.

Oppfølging etter tilsyn

Skolene er ansvarlig for å følge opp avvik og anmerkninger som påpekes i tilsynsrapportene. Bydelene fører tilsyn med at dette gjøres. Rapportene ber virksomhetene selv foreslå og vedta korrigerende tiltak innen rimelige og fastsatte tidsfrister for de angitte avvik.

Dersom påpekte avvik ikke gis en tilfredsstillende oppfølging slik at det kan lukkes innen rimelig tid, kan forholdet kreves rettet med hjemmel i folkehelseloven kapittel 3.

Det kan da være aktuelt å gi pålegg om retting etter § 14. Når kommunen har pålagt retting, må pålegget etterkommes. Unnlater virksomheten dette kan kommunen ilegge tvangsmulkt etter § 15 i folkehelseloven.

Kommunens vedtak kan påklages til fylkesmannen, jf. folkehelseloven § 19.

Informasjon om kampanjen

Alle skoler i Oslo kommune ble orientert om tilsynskampanjen gjennom Utdanningsetaten i forkant, og informasjon ble publisert på kommunens nettsider.

Tilsynsrapportene kan fås ved henvendelse til bydelene.

Samlerapporten fra tilsynskampanjen vil bli distribuert via Utdanningsetaten til alle skoler i Oslo kommune.

Nytteverdi for skoler som ikke har hatt tilsynsbesøk

Med tilsynskampanjer oppnås samlet sett en mer helhetlig vurdering av kvaliteten på områdene som revideres og det bidrar til at også virksomheter som ikke har vært omfattet av tilsyn kan få nytteverdi av kampanjen.

Informasjon om tilsynskampanjen gis i god tid før kampanjeperioden slik at alle skoler kan forberede seg på tilsyn. Videre er det ønskelig at alle skoler går gjennom egne systemer med bakgrunn i samlerapportens funn. En av hovedhensiktene med å utarbeide samlerapport, er å peke på generelle utfordringer og svakheter i internkontrollsystem. Forbedringstiltak i overordnet internkontrollsystem, som skolene styres av, vil komme alle skolene til gode.

Relevante dokumenter til forberedelser av tilsynet

- Innhentet aktuell dokumentasjon fra skolens internkontroll og avviksbehandling
- Svar på spørreskjema fra elevrådet
- Miljø og helse i skolen - Veileder til forskrift om miljørettet helsevern barnehager og skoler
- Folkehelseplan i Oslo med fokus på barn og unge

- Ny brosjyre fra Helsedirektoratet om miljø og helse i skolen
- Ny veileder til forskrift om miljørettet helsevern i barnehager og skoler
- HMS-portalen til Utdanningsetaten
- Renholdsveileder for skolene i Oslo
- Rapport fra SSB 12/2012 basert på elevundersøkelsen til Utdanningsdirektoratet
- Elevundersøkelsen 2013 og 2014

Systemrevisjon metode

Hensikten med systemrevisjon er å se om skolene på en systematisk måte etterlever *forskrift om miljørettet helsevern i barnehager og skoler m.v.* Revisjonene i denne kampanjen omfatter internkontrollsystemets innhold med vekt på organisasjon og ansvar, kartlegging og avviksbehandling knyttet til uteoppholdsarealer med henvisning til:

- § 12 Psykososiale forhold
- § 13 Rengjøring og vedlikehold
- § 23 Sanitære forhold

og om:

- virksomhetens internkontroll er hensiktsmessig og dekkende
- aktiviteter utføres som beskrevet og uttalt
- virksomheten når sine mål og driver sin virksomhet innenfor de rammer som myndighetene har satt.

Systemrevisjonen gjennomføres av minst to revisorer. Etterspurt dokumentasjon gjennomgås på forhånd. Selve tilsynsbesøket er planlagt å vare 3 timer. På den tiden gjennomføres et åpningsmøte, 3 intervjuer; med rektor og/eller HMS ansvarlig, renholdsleder og vaktmester og en lærer (gymlærer). Det går en befaring der det verifiseres at rutiner, prosedyrer og instruksjoner blir fulgt opp i praksis. Tilsynsbesøket avsluttes med et sluttmøte der det oppsummeres de observasjoner som er bemerket. Rapporten beskriver avvik og anmerkninger som er avdekket under revisjonen.

Avvik defineres som mangel på oppfyllelse av myndighetenes krav. Anmerkning er forhold som ikke omfattes av definisjonen for avvik, men der tilsynsmyndighetene mener det er et forbedringspotensial.

Tilsynsrapportene kommenterer i mindre grad de forhold som ble funnet å være i samsvar med myndighetskravene eller på annen måte utgjør et positivt bidrag.

Revisjonstema:

- Har sanitære anlegg hygienisk tilfredsstillende utforming, kapasitet og standard?
- Hvordan sikrer skolen at sanitære anlegg har tilfredsstillende vedlikehold og forsvarlig renhold?
- Hvordan sikrer skolen at krenkende adferd i forbindelse med bruk av skolens dusj- og toalettanlegg forebygges?

Skoler som har hatt tilsyn

Det er utarbeidet rapporter etter systemrevisjon ved 12 skoler i 6 bydeler i Oslo.

Bydel Grüneløkka

Sinsen skole	BS
Frydenberg skole	US

Bydel Frogner

Hartvig Nissens skole	VGS
Oslo handelsgymnasium	VGS

Bydel Søndre Nordstrand

Loftsrud skole	US
Holmlia skole	US
Hauketo skole	US
Bjørholt skole	US

Bydel Gamle Oslo

Jordal skole	US
--------------	----

Bydel St. Hanshaugen

Oslo Katedralskole	VGS
Sonans videregående skole	VGS

Bydel Nordre Aker

Engebråten skole	US
------------------	----

Helseetaten